

BLOK 2 – Herstellen, Verbeteren, Borgen

Bestaande uit:

- 1. HVB, FSV, Risicomodellen en selectieregels***
- 2. Nationaliteiten, 1043***

1. FSV/HVB

Algemene Spreektekst

Op 13 oktober heb ik samen met mijn collega staatssecretaris de Kamer het concept plan van aanpak Herstellen, Verbeteren en Borgen toegestuurd.

- In het concept plan van aanpak kiezen wij ervoor om de processen rond risicoselectie en signalen van mogelijke fraude direct aan te pakken.
- Hierbij wordt specifiek aandacht gegeven aan het gebruik van nationaliteit en de projectcode voor het toezicht op aangiftes met een verhoogd risico op systeemfraude, de zogenaamde projectcode 1043.
- Dit is van belang omdat de kans op negatieve effecten voor burgers en bedrijven hier het grootst is.
- Daarnaast gaan we ook de andere processen en de ondersteunende applicaties toetsen aan de eisen van de AVG, Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en de Archiefwet.
- Voor medewerkers is het essentieel dat zij zich bewust zijn en een bepaalde basiskennis hebben van de regels op grond van de AVG, BIO en de Archiefwet. Daarom begint de Belastingdienst per direct met een campagne rond de AVG.
- Daarnaast is het van belang dat medewerkers het melden als zij dingen tegen komen die niet conform deze wetgeving zijn.

- Het is mogelijk dat uit de onderzoeken en acties uit het concept plan van aanpak nieuwe bevindingen boven tafel komen.
- Na beoordeling van de feiten zullen wij dan, indien nodig, beheersmaatregelen nemen. Uiteraard zullen we uw Kamer daar dan zo spoedig mogelijk over informeren.
- De drieslag van onderzoeken, daar waar nodig het nemen van maatregelen en informeren van uw Kamer, is en blijft onze aanpak.
- Uw kamer heeft de brief van 13 oktober en het plan van aanpak geagendeerd voor een nog in te plannen notaoverleg. Wij spreken in dat overleg graag met u door over het plan van aanpak.

Factsheet plan van aanpak Herstellen Verbeteren Borgen (HVB)

Op 13 oktober jl. is het plan van aanpak HVB aan de Tk gestuurd. Het plan van aanpak bevat een aantal onderdelen:

Herstellen:

- Het effect op de selectie en behandeling van burgers en bedrijven van vermelding in FSV en negen andere applicaties. De onderzoeksvragen- en aanpak voor toeslaggerechtigden zullen in december 2020 gereed zijn. Het afronden van de uitbesteding en de start van het onderzoek voor Toeslaggerechtigden is voorzien voor juni 2021.
- De structurele werking van het uitvoeringsproces projectcode 1043. Wij doen onderzoek naar de structurele werking van het uitvoeringsproces, de waarborgen ten aanzien van selectie en aangiftebehandeling en het besluitvormingsproces. De afronding van dit deel is voorzien in juni 2021.
- Het Combiteam Aanpak Facilitators. De werkzaamheden van het CAF-team per 3 juli jl. zijn opgeschort. Het CAF-team leverde signaleringen aan de uitvoerende directies. Deze werkzaamheden van de directies o.g.v. deze signalen zitten inmiddels in verschillende stadia van behandeling. Dit wordt geanalyseerd. Deze analyse zal in december 2020 worden afgerond.
- Nog lopende activiteiten uit fase 1:
 - De acht applicaties die tot bevindingen hebben geleid in het onderzoek van KPMG; daarnaast is er nog één applicatie (Databank Auto) naar voren gekomen in eigen onderzoek van de Belastingdienst.

- Inrichten van tijdelijke processen in voor de verwerking van signalen van mogelijke fraude en informatieverzoeken van medeoverheden. De ingebruikname van de tijdelijke voorziening is gepland in maart 2021.
- De inventarisatie van lijsten in persoonlijke en samenwerkingsomgevingen van medewerkers en van lokale applicaties waarin risicosignalen, fraudeverdenkingen en vermeldingen van nationaliteit voorkomen. Van deze inventarisatie wordt een rapportage gemaakt. Over deze rapportage wordt de Kamer in de voortgangsberichten over het plan geïnformeerd.

Verbeteren:

- Vakkennis en bewustzijn rondom gebruik gegevens en AVG. De uitvoering van de taken conform wet- en regelgeving is voor een groot deel afhankelijk van het bewustzijn en de professionaliteit van medewerkers. Het is daarom cruciaal dat medewerkers over voldoende kennis en bewustzijn beschikken en problemen tijdig signaleren. In december van dit jaar zal de bestaande opleiding zijn geactualiseerd. De nieuwe opleiding en de vaktechnische structuur wordt in 2021 opgeleverd.
- Het herzien van de visie/strategie voor de aanpak van Fraude. Deze herziene visie/strategie is naar verwachting in maart 2021 gereed.
- Waarborgen ten aanzien van selectie- en behandelprocessen. Naar verwachting is het plan van aanpak voor het onderzoek naar deze herijking in december van dit jaar gereed. Omdat het een arbeidsintensief traject betreft wordt externe ondersteuning ingeschakeld. In het eerste kwartaal van 2021 zijn deze processen in kaart zijn gebracht, hernieuwde kaders bekend en is de implementatie gestart.

- Bedrijfsprocessen op orde. Op korte termijn worden de processen rond risicoselectie en signalen van mogelijke fraude opgepakt. In het eerste kwartaal van 2021 moeten de risico's in deze processen in kaart zijn gebracht, hernieuwde kaders bekend zijn en de implementatie gestart. Om ervoor te zorgen dat alle ruim 600 processen voldoende aan de wettelijke kaders gaan wij deze processen systematisch doorlichten. Dit is een omvangrijk traject en wij hebben daar langere tijd voor nodig.

Borgen:

- Duurzaam borgen van acties en maatregelen die in Herstellen en Verbeteren zijn opgenomen. Een kritische beoordeling van de opzet, inrichting en werking van de planning en control cyclus moet nog dit jaar worden gestart. Begin volgend jaar zouden dan voorstellen voor verbetering moeten worden gedaan.
- Bijzondere aandacht vergt nog de omgang met incidenten. Bestaande voorzieningen (proces van melding, opvolging en bemensing van vervolgacties) zullen worden beoordeeld. De beoordeling zou, vergezeld van mogelijke voorstellen voor verbetering, begin volgend jaar moeten worden afgerond.

Tijdslijn FSV (vanaf 2020)

2021	Januari/februari Brief en bijlagen van 13 oktober 2020 zullen behandeld worden tijdens een nog te plannen notaoverleg. Voor dit nota overleg zullen de staatssecretarissen nog een brief aan de Tweede Kamer sturen over de voortgang van HVB.
2020	13 oktober Staatssecretarissen van Financiën sturen brief aan de Tweede Kamer met het concept plan van aanpak Herstellen, Verbeteren en Borgen (HVB) + beantwoording feitelijke vragen van 18 mei + beantwoording schriftelijke vragen lid Leijten (SP), Azarkan (DENK) en Nijboer (PvdA). 18 september De Tweede Kamer stelt schriftelijke feitelijke vragen aan de staatssecretarissen van Financiën n.a.v. een drietal eerdere brieven gestuurd aan de TK. 10 juli Staatssecretarissen van Financiën sturen brief aan de Tweede Kamer met uitkomsten uit fase 1 van extern onderzoek door KPMG + beantwoording schriftelijke vragen n.a.v. berichtgeving Follow The Money over toeslagenaffaire + beantwoording schriftelijk overleg n.a.v. brief van 26 mei + beantwoording schriftelijke vragen van Leijten (SP), Omtzigt (CDA) en Azarkan (DENK). Staatssecretarissen ontvangen van de Kamer - Schriftelijk overleg over de brief van 26 mei - Schriftelijke vragen Leijten (SP) over 'de Fraude Signalering Voorziening (FSV)' - Schriftelijke vragen Omtzigt (CDA) over 'de Fraude Signalering Voorziening' (FSV) en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)' - Schriftelijke vragen Azarkan (DENK) over 'het bestaan van een geheime zwarte lijst van vermeende fraudeurs die veel mensen gedupeerd heeft' - Schriftelijke vragen commissie Financiën over berichtgeving van Follow The Money over toeslagenaffaire 26 mei Staatssecretarissen van Financiën sturen brief aan de Tweede Kamer dat er in twee fasen een extern onderzoek naar FSV gedaan zal worden. 28 april Staatssecretarissen van Financiën sturen brief aan de Tweede Kamer waarin de problemen rondom FSV en stappen om deze problemen recht te zetten geschetst worden. 4 maart Algemeen Overleg Belastingdienst Een brief met nadere informatie over FSV wordt door de staatssecretarissen van Financiën aan de Tweede Kamer toegezegd. 2 maart De Tweede Kamer wordt via een brief geïnformeerd over het uitzetten van FSV. Tevens wordt de GEB openbaar gemaakt (waarbij een eerder gelakte passage wel zichtbaar wordt). 27 februari De staatssecretarissen sturen een brief naar de Kamer over de stand van zaken FSV bij de Belastingdienst. Tevens wordt als bijlage bij deze brief een rapport van de ADR verzonden over de stand van zaken AVG bij de Belastingdienst. 27 februari FSV wordt uitgeschakeld en ontoegankelijk. 20 februari Beide staatssecretarissen worden geïnformeerd over het bestaan van de GEB FSV. 10 februari RTL stelt –ook namens Trouw- vragen over het gebruik van FSV door de Belastingdienst aan woordvoering van het Ministerie van Financiën.

2. Nationaliteiten, 1043

Factsheet gebruik van nationaliteit binnen de Belastingdienst (blauw)

De Belastingdienst maakt gebruik van risicomodellen en selectieregels, om een eerste selectie te maken van aangiften en verzoeken die handmatig beoordeeld moeten worden.

Risicomodellen: Een risicomodel schat de kans op een correctie van bijvoorbeeld aangiftes, gebaseerd op een set van variabelen die correcties van historische aangiftes zo goed mogelijk verklaren. Risicomodellen geven op basis van deze historische patronen een indicatie (een risicoscore) van het in de toekomst voorkomen van een bepaalde, vooraf gedefinieerde, uitkomst. Dat kunnen fouten zijn in aangiften maar bijvoorbeeld ook bijzondere fenomenen (zoals fraude).

Selectieregels: als onderdeel van een selectiemodule worden selectieregels vastgesteld op basis van de kennis en expertise van medewerkers van de Belastingdienst. Hierbij kan gedacht worden aan vakkennis, kennis van wet- en regelgeving of ervaringen uit voorgaande jaren. Met deze selectieregels worden één of meer specifieke onderdelen van de aangifte getoetst, bijvoorbeeld of een specifieke aftrekpost hoger is dan een bepaald normbedrag. Selectieregels zijn **“als-dan”** regels op basis van de wet en kennis en ervaring van medewerkers, die leiden tot uitworp.

De behandelaar krijgt uitsluitend een globale beschrijving op basis waarvan de selectie plaatsvindt, maar niet de selectiecriteria van risicomodellen en selectieregels te zien op basis waarvan een aangifte is geselecteerd.

Omdat er meer aangiften worden uitgeworpen op basis van risicomodellen en selectieregels dan dat er toezichtscapaciteit is, vindt er vervolgens een nadere selectie plaats. Afhankelijk van de capaciteit en keuzes in het toezicht worden de uitgeworpen aangiften behandeld door een medewerker.

Query's zijn een verzameling van gegevens die uit meerdere gegevensbronnen komen.

In de CAF zaken, 1043 en in bepaalde selectieregels blijkt nationaliteit een rol te hebben gespeeld in het toezicht door de Belastingdienst. Ook aantekeningen die zien op mogelijke fraude werden op verschillende manieren in het toezicht gebruikt, bijvoorbeeld bij FSV en in vrije velden van BVR die in ieder geval in één landelijk risicomodel een rol heeft gespeeld. De AP heeft in zijn rapport over Toeslagen ook aangegeven dat gegevens van burgers niet rechtmatig verwerkt werden bij Toeslagen.

De TK is van alle bevindingen en genomen beheersmaatregelen tot nu toe op de hoogte gesteld.

Daarnaast is een conceptplan van aanpak, Herstellen,

Verbeteren, Borgen (HVB) naar de TK gestuurd. Daarin zijn verschillende onderzoeken en maatregelen opgenomen die gericht zijn op het verbeteren en waarborgen van de gegevensverwerkingen en data-analyses door de Belastingdienst.

In het concept plan van aanpak worden de processen rond risicoselectie en signalen van mogelijke fraude direct aangepakt. In het eerste kwartaal van 2021 moeten de risico's in deze processen in kaart zijn gebracht, hernieuwde kaders bekend zijn en de implementatie gestart. Hierbij wordt specifiek aandacht gegeven aan het gebruik van nationaliteit en projectcode 1043. Dit is van belang omdat de kans op negatieve effecten voor burgers en bedrijven hier het grootst is.

Aangekondigde onderzoeken in HVB

- Onderzoek naar de mogelijke negatieve effecten op de behandeling van burgers en bedrijven als gevolg van een vermelding in FSV of in andere applicaties die tot bevindingen hebben geleid in het onderzoek van KPMG.
- Het aanvullend onderzoek met projectcode 1043 ziet op het uitvoeringsproces van projectcode 1043, de waarborgen ten aanzien van selectie en aangiftebehandeling en de besluitvorming daarover.
- Het onderhanden werk dat voortvloeide uit CAF

onderzoeken wordt in beeld gebracht. Dit zal worden beoordeeld op de noodzaak om dit op te schorten.

- De samenhang tussen de bevindingen ten aanzien van FSV, projectcode 1043 en de fraudeaanpak van de Belastingdienst.

In de zomer is ook een eerste veegactie bij alle medewerkers van de Belastingdienst gestart om de persoonlijke werkomgeving van de medewerkers meer in lijn te brengen met politieke en maatschappelijke verwachtingen en in te richten conform de bevindingen uit het AP-onderzoek. Deze veegactie wordt opgevolgd door een het traject Proces op orde, waarbij het de bedoeling is alle systemen van de Belastingdienst in overeenstemming met de relevante privacyregels te maken.

Andere onderzoeken bij de Belastingdienst

De **ADR** zou onderzoek gaan doen naar het proces van totstandkoming en waarborgen van onder meer risicomodellen. De ontwikkelingen bij FSV, bij Toeslagen en alle in gang gezette en aangekondigde onderzoeken en verbetertrajecten hebben er toe geleid dat het onderzoek in overleg met de ADR opnieuw wordt bepaald. Dit loopt mee met het plan van aanpak Herstellen, Verbeteren, Borgen dat ook op 13 oktober naar de TK is gestuurd.

De **Nationale Ombudsman** is dit jaar een onderzoek gestart naar de wijze waarop *overheden* omgaan met klachten over etnisch profileren. Dit onderzoek moet leiden tot een helder kader voor de behandeling van klachten over etnisch profileren.

De **Algemene Rekenkamer** (ARK) is dit jaar een onderzoek gestart naar voorspellende en voortschrijvende algoritmes die door de Rijksoverheid worden gebruikt. De ARK gaat op onafhankelijke wijze beoordelen hoe algoritmes bij de rijksoverheid in de praktijk functioneren en welke verbeteringen mogelijk zijn. Ook bij de Belastingdienst heeft de ARK in het kader van dit onderzoek vragen gesteld.

Het geheel aan onderzoeken en uitkomsten moet leiden tot verbetering van processen, waarborgen en het feitelijke gebruik van (persoons) gegevens en data-analyses binnen de Belastingdienst.